

BICZÓ ZALÁN

A Győri Királyi Jogakadémia tanulmányi rendszere és viszonyai

Simor János hercegprímás levélben köszöntötte az újonnan megnyílt jogakadémiát, a levelet a győri polgármesternek címezte.

Simor János hercegprímás választávirata Győr város polgármesteréhez:

Tekintetes Polgármester Úr!

Minél nagyobb öröm s köszönettel vettem tekintetes uraságodnak, ő cs. és kir. apostoli kir. Felségének f. é. május 12-én kelt legmagasb elhatározása folytán visszaállított győri jogakadémia már holnapi napon tartandó megnyitási ünnepélyére szíves meghívását: annál inkább sajnálom, hogy jelenlegi bokros teendőim s gondjaim terhe meg nem engedik, miszerint személyesen részt vegyek az általam oly annyira szeretett és tisztelt sz. kir. város lakosságának közös örömeiben, de amelyben távolban is annál bővebben osztozom, minél megnyugtatóbb reám nézve azon öntudat, hogy az egykori kedves székvárosom igen tisztelt nagy érdemű közönsége iránt, soha meg nem szünendő legjobb akaratomat a nevezett jogakadémia visszaállításának kieszközölésében tett fáradozásaim által némileg bebizonyítottam. Ki egyébiránt becses jóvoltába ajánlottal maradok Esztergomban, 1867. évi október hó 2-án, Simor János s. k. esztergomi püspök^[1]

Szintén sürgönyöztek, és ez által jelezték tiszteletüket Kárffy miniszteri elnöki titkár és Szabó Imre osztálytanácsos is, kik a győri akadémia egykori növendékei voltak.

A díszebéd alatt Farkas Miska zenésztársaival a legválogatottabb zenedarabokat adta elő. Az akadémiai ifjak nem feledkeztek meg azokról, akiknek közbenjárása nélkül nem kezdhették volna meg győri tanulmányaikat.

1867. október 2–4. között megtörténtek a beiratkozások, majd október 6-án megkezdődtek az előadások.

Az akadémiai ifjúság hálafeliratot intézett a vallás- és közoktatási miniszterhez és a hercegprímáshoz, megköszönte nekik azt az erőfeszítést, amit az akadémia érdekében kifejtettek:

[1] Magyarország hercegprímása-hálafelirat, *Győri Közlöny*, 1867. november 28. 378.

A Győri Királyi Jogakadémia ifjúságának felirata a vallás és közoktatási miniszter úrhoz

A Győri Királyi Jogakadémia ifjúságának hála-felirata vallás és közoktatási miniszter úr ő nagyméltóságához, az akadémia visszaállításáért:

*Nagyméltóságú Miniszter Úr!
Kegyelmes Urunk!*

Midőn nagyméltóságod engedetlenül szorgalmazta a győri m. kir. jogakadémia, mint hazánk egyik nagyfontosságú közintézetének visszaállítását, nemcsak annak adta jelét, hogy hazánk boldogságát és felvirágoztatását szívén hordja, hanem egyszersmind megmutatá, miszerint nem feledé, mi egy hon boldogságának fő tényezője, midőn számtalan honpolgár jólétét és művelődését előmozdítani, tevékenységének tágas tért nyitni törekedett. Áldozathozó munka és fáradtság ez, mert jutalma biztos, máris ezrek hálaája követi, míg később, ha Isten engedi, a hazának oly polgárokat nevel, kik a tőle nyert jótéteményeket feledni nem fogják, jó és balszerencsében támaszai, védői lesznek; s nem boldog-e, ki azt mondhatja örvendő lélekkel: ez az én munkám!

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy annyi nemes szív hálijához mi is hozzá kapcsolhassuk őszinte szívből fakadt köszönetünket.

Érezzük tartozásunk súlyát, melyet lerónunk annál nehezebb, miután szavaink, melyekkel érzelmeinket tolmácsolni iparkodunk, a közelismerés és hála mellett teljesen elenyészett; minket kötelezett Nagyméltóságod legtöbb hálaára, miután nemcsak nem vonta meg tőlünk az alkalmat, sőt rendelkezésünkre bocsátott mindent, miáltal egykor hazánk javára s dicséretére válhatunk.

Fogadja Nagyméltóságod legalázatosabb köszönetünk kijelentése mellett egyszersmind abbéli ígéretünket, miszerint mi kötelemünknek ismerjük, megtenni mindent, el nem mulasztani semmit, miáltal önművelődésünket előmozdíthatjuk, s fő törekvésünk a magyar név becsületére válni érvényesül.

Legkegyelmesebb pártfogásáért jövőre is esedezve, maradunk Nagyméltóságodnak s Kegyelmes Urunknak legalázatosabb szolgálói:

a Győri M. Kir. Jogakadémia összes hallgatósága.^[2]

A Győri Kir. Jogakadémia ifjúságának felirata a hercegprímáshoz

A Győri Királyi Jogakadémia ifjúságának hála-felirata herceg-prímás ő főméltóságának, az akadémia visszaállítása körüli fáradozásaiért:

Főméltóságú és Főtisztelendő Herceg - Prímás Kegyes Urunk!

Nagy férfiak tulajdona, jutalmat nem ismerni, habár felszámíthatlan becsű tettek szerzőjének s a társadalom önzetlen jötevőinek nevezi is őket az emberiség. Visszautasítható bármily jutalom, a hálát azonban elnémitani, az ezreknek

[2] Hála feliratok, Győri Közlöny, 1867. október 31. 346.

kebelében rejlő hálaérzelmeket elfojtani nem lehet. Ez érzet vezérelt bennünket is Főméltóságod színe elé, s egyszersmind azon meggyőződés és vigasztaló hit bátorított, miszerint Főméltóságod legalázatosabb szavunkat meghallgatja s nem, vetendi meg érzelmeinket – a hála szent érzelmeit. Nem megszámlálhatatlan érdemeit felsorolni, nem örökbecsű tetteit magasztalni: czélja legalázatosabb jelen feliratunknak, mert hisz ezekről tanúskodik az érdem jutalma: a köztisztelet s tanúskodik a tettek sikere, s az ezáltal származott hálás közszeretet, mellyel lépten-nyomon találkozhatunk. Ez azon emlék, melyet az idő romboló ereje bántatlanul hagy, ez azon jutalom, mely nagy és nemesszívű férfiak kebelére jóltevő hatást gyakorol. Hálát kívánunk mondani, őszinte szívből fakadó hálát és köszönetet azon legújabb nemes tettéért Főméltóságodnak – mely által hazánknak egy tudományos közintézetet, nekünk pedig útmutató vezért s alkalmat nyújtani méltóztatott, hogy oly polgárokká képezhessük magunkat, kik hazájuknak nemcsak hasznára, hanem egyszersmind díszére is válnak.

Ezáltal Főméltóságod nemcsak nemes szívét, nemcsak a tudományok és művészetek iránti kiváló rokonszenvét mutatá meg, hanem egyszersmind elérhetetlen tökélyű példát nyújtott nekünk nemesen önzetlenül s egyedül a közjó érdekében cselekedni, s míg így ezrek és ezreknek pályát nyitott, felmérhetetlen haszon és becsű szolgálatot tett mostoha sorsú hazánknak.

Fogadja azért Főméltóságod legkegyesebben igaz szívüinkből fakadt legalázatosabb hálánkat a győri m. kir. jogakadémia visszaállítása körüli fáradozásáért, mint amelyben Főméltóságodnak legbokrosabb, de egyszersmind legnehezebb része vala a kezdeményezés. Nekünk, kik a győri kir. jogakadémia első hallgatói s polgárai vagyunk, jutott a szerencse először hálánkat kifejezni Főméltóságodnak, bennünket ezren követendnek, kik ugyanezen érzelemtől lesznek áthatva.

Miután legkegyesebb pártfogásáért jövőre is esedeznénk, maradunk Főméltóságú és Főtisztelendő Herczeg-Primás Kegyes Urunknak legalázatosabb szolgálói
A Győri M. Kir. Jogakadémia összes hallgatósága^[3]

Simor János hercegprímás válaszolt is az ifjaknak és áldását küldte rájuk. Itt olvasható Simor levele, amit Hajnik igazgatónak írt. A levélben kéri az igazgatót, hogy a joghallgatókat értesítse jókívánságairól:

Magyarország Herczeg-Prímása Ó Főméltósága a Győri Kir. Jogakadémia ifjúság hála-feliratára válaszólag, az akadémia igazgatóságához következő iratot intézett:

Tekintetes Igazgató Úr!

Az Isten segítségével újabban helyre állított Győri Kir. Jogakadémia ifjúságnak kegyeletes felirata, melyet tekintetes uraságod a lefolyt október 27-iki becses sorával hozzám kísérni szíves volt, a küldők romlatlan érzelmeinek a legnagyobb becsületére válik, nekem pedig különösen annyiban okozott kiváló atyai örömet, amennyiben a lelkesült nyilatkozatot annak biztos zálogául hiszem tekinthetni,

[3] Hálafeliratok, Győri Közlöny, 1867. október 31. 347.

miszerint az akadémiai ifjúság mind vallásossága és erkölcsös viselete, mind a tudományok szeretete s szorgalmas tanulása által a benne helyezett reményeket igazolni, s mind dicső alapítók iránti hálás tartozását, a Király, Haza és Egyház iránti kötelezettségeit tényleg leróni fogja.

Midőn tehát tekintetes uraságodat arra kérném, hogy ezen méltó várakozásomról az akadémiai ifjúságot főpásztori áldásom mellett értesítse; megkülönböztetett tisztelettel maradok lekötelezettje,

Esztergom, 1867. évi november 2-án

Simor János s. k.

esztergomi érsek^[4]

A JOGAKADÉMIA ÉPÜLETE

A Győri Kir. Jogakadémia előadásait a vármegyeháza épületében kezdték meg, majd 1869-ben a teljesen új épületet foglalta el, a Megyeház utcában.

Az akadémia elhelyezése ideiglenes jellegű volt, a könyvtár is a belvárosi katolikus elemi iskolában volt elhelyezve. Az új akadémiai épület tervét az építési bizottmány 1868. január 26-án fogadta el. A terv készítője Schlichter Károly építőmester volt. E terv három előadóteremről, kettő könyvtári szobáról, igazgatói és pedellusi lakásról gondoskodott. Az 1868. január 28-iki városi közgyűlés felterjesztette az építkezési tervet a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba és a közel 25.000 forintban megállapított költségvetést helyben hagyta a kormányzat, ám a tervet nem tartotta megfelelőnek, ezért a város újra pályáztatott és Lengerer János kapta meg az építés lehetőségét.

Nagy Pál tanácsnok hosszú közgyűlési beszámolója olvasható a közgyűlési jegyzőkönyvben (1869. február 16. 128. sz.) a jogakadémiai épület építéséről, a helyiségekről, a felmerülő problémákról és Lengerer János építőmesterrel való megbeszéléseiről. Emellett kérelemmel fordult az 1869. február 16-án összeült Győr városi közgyűlés a Tanulmányi Alaphoz, hogy további támogatást nyújtson a felsőbb tanintézet számára.

1868. június 16-án megkezdődött az építkezés. Mivel az új épület a második tanév kezdetére sem készült el, így a közeli elemi iskolában az igazgatói irodát ideiglenesen tanteremnek rendeztette be Nagy Pál. A második évfolyam számára Nogáll Károly győri kanonoktól, mint a győri katolikus legényegylet elnökétől kért a tanácsnok egy termet az egylet helyiségében. Az igazgatói iroda a közeli konviktus elemi iskolájában volt elhelyezve. A legszükségesebb bútorokat a város szolgáltatta az akadémiának. Eközben elkészítették az új épület terveit is.

1869 tavaszán készen állt az új akadémiai épület. 1869. október elején adták át hivatalosan az intézetnek az épületet. Az 1869. október 11-én tartott közgyűlés határozatilag kimondta, hogy fenntartja az akadémia épületének tulajdonjogát

[4] Hálafeleiratok, *Győri Közlöny*, 1867. október 31. 347.

az épületre, és az említett helyiségeket csak az intézet fennállása idejéig engedni át használatra. Az új akadémiai épület a következő helyiségekből állt: az emeleten az igazgatói iroda számára két szoba, a könyvtár részére két szoba, három előadóterem; a földszinten az épület keleti szárnyán; egy szoba, konyha és éléskamra a pedellus számára.

Az 1870. április 19-i közgyűlés jegyzőkönyvében olvasható:

A Nagyméltóságú Magyar Királyi Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium folyó évi február hó 1-jén 1919. sz. alatt kelt rendeletével felhívja a város közönségét, miszerint az itteni királyi jogakadémia elhelyezésére szolgáló és annak céljaira a város által felajánlott épület átalakítására vonatkozó jegyzőkönyvet hiteles alakban felterjesztesse.

Az ezen rendelettel elkészített jegyzőkönyv az illető előjáró választmánynak jelentése hitelesített alakbani felterjesztése rendeltessék el, amiért is a gazdasági választmány utasíttatik, hogy ezen jelentés hitelesített másolatát felterjesztés végett a városi főjegyzőnek átadja.^[5]

A jogakadémia épülete a Megyeház utcában volt, a mai Liszt Ferenc utca 17. sz. alatt.

AZ IGAZGATÓ HATÁSKÖRE, FELADATAI

Az igazgatót (dékánt) a tanári kar meghallgatásán alapuló miniszteri előterjesztésre az uralkodó nevezte ki. A helyettes igazgatóról a miniszter gondoskodott.

A kinevezés után az igazgató a vallás- és közoktatási minisztériumtól küldött miniszteri biztos előtt letette a tiszti esküt, az ünnepélyes eskütételen a tanári kar is jelen volt. Az igazgató közvetlen felsőbb hatósága a vallás- és közoktatásügyi minisztérium volt. Az igazgató a tanári kar vezetője és egyben jogakadémiai tanár is volt. Az igazgató székhelyéről csak úgy távozhatott, ha erre a minisztertől engedélyt kapott, és helyettesítéséről gondoskodott. A tanulókat az intézetbe felvette és beíratta, a jogakadémia pénzügyeit kezelte, és a jogakadémiai bevétel öt százalékát a Tanulmányi Alapba elküldte. A tanulókra tanulmányi, fegyelmi és magaviseleti tekintetben felügyelt. A tanárok működését és társadalmi szereplésüket is figyelemmel kísérte. Az igazgató feladata volt, hogy a vizsgabizottságok elnökeit kinevezze, az alap- és államvizsgálatokra való jelentkezések is nála történtek meg. A vizsgákon elnökölt, vagy kijelölte a vizsgálóbizottságok elnökeit.

A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1867. szeptember 16-án 9240. számú rendelettel nevezte ki helyettes igazgatónak Hajnik Imrét és egyúttal a magyar állam- és jogtörténet, a magyar közjog és a közigazgatási jog nyil-

[5] Szabad s királyi Győr város közgyűlési jegyzőkönyve. 1870. április 19. (Győr Megyei Jogú Város Levéltára)

vános rendes tanára lett a jogakadémián. 1870. december 6-án a király végleg megerősítette igazgatói állásában. Egy 1872. április 11-én kelt miniszteri engedély alapján Hajnik 1872. április 26-án külföldi tanulmányútra ment, távolléte alatt dr. Kautz Gusztáv jogakadémiai tanár helyettesítette.

1872. július 14-én a pesti tudományegyetem tanára lett Hajnik Imre. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1872. július 24-én 18235. sz. rendelettel Kautz Gusztávot bízta meg helyettes igazgatónak. Hajnik Imre 1872. szeptember 23-án adta át az igazgatóságot Kautz Gusztávnak, akit a király hivatalosan 1872. október 26-án nevezett ki a Győri Kir. Jogakadémia igazgatójának. Kautzot Kádas Rezső miniszteri biztos iktatta be igazgatói hivatalába.

A frissen kinevezett igazgató, a jogakadémia újraindulása, 1867. szeptember 16. óta, helyettes rendkívüli tanár és Győr város főjegyzője volt, miniszteri engedéllyel továbbra is megtarthatta főjegyzői státusát. 1870. március 10-én nyilvános rendkívüli, 1870. augusztus 1-jétől nyilvános rendes tanárrá nevezték ki a jogakadémián. Rendes tanárrá kinevezésekor le kellett mondania főjegyzői tisztségéről, amit 1870. augusztus 9-én jelentett be a városi közgyűlésen. Kautz Gusztáv dr. a jogakadémia felosztatásáig volt igazgató. 1879. december 31-én a király az oktatásügy és a tudomány körül szerzett érdemeinek elismerésül királyi tanácsossá nevezte ki Kautz Gusztávot.

Kautznak nagy része volt az akadémia újra indításában, mint tanár és igazgató dolgozott a felsőbb tanintézetben, és az új akadémiai épület létrejöttében is rengeteg segítséget nyújtott. Minden tőle telhetőt megtett az akadémia érdekében, és a megmentésében is jelentékeny szerepet vitt. Az akadémia bezárásakor, 1892. július 1-jén is ő búcsúzott el végleg a tanintézettől és a jogakadémiai tanároktól.

A TANÁROK FELADATAI

Jogakadémiai nyilvános rendes tanár csak az lehetett, aki a jogi tanfolyamokat rendszeresen elvégezte, jogi doktori oklevelet és az elnyerendő tanszéknek legalább egyik tantárgyából egyetemi magántanári képesítést, habilitációt szerzett. A tanári állást pályázat útján lehetett betölteni. Az álláspályázatot a vallás- és közoktatásügyi miniszter hirdette meg. A tanári pályázók az akadémia igazgatóságához nyújtották be kérelmüket az állás elnyerése céljából. Az igazgató az állásra jelentkezők kérelmeit a tanári kar elé terjesztette. A tanári kar a jelöltek közül hármat kijelölt, és ezeket a jogakadémiai igazgató útján a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé terjesztette, a miniszter a jelöltek közül egyet kinevezett a tanszékre.

A nyilvános rendes tanárokon kívül helyettes rendkívüli, nyilvános rendkívüli és tanársegédi állások is voltak. Helyettes rendkívüli tanárt a vallás- és közoktatásügyi miniszter azon feltétellel nevezett ki, hogy egy év alatt megszerzi az egyetemi magántanári képesítést és a jogi doktori címet. A feltételek teljesítése után az illető tanár megkapta a nyilvános rendkívüli, majd a nyilvános rendes tanárrá való előléptetést is.

A tanári és tanársegédi állásra kinevező okiratot, az úgynevezett tiszti rendelvényt a miniszter az igazgatónak küldte meg, aki hivatalosan is átadta az illetőnek. A kinevezett tanár vagy tanársegéd a tanári testület és az igazgató előtt letette a hivatalos tiszti esküt. Az 1874-iki szervezeti szabályzat megszüntette a tanársegédi állást.

A tanároknak kötelességük volt az igazgató által időnként összehívott tanácsülésen megjelenni. A tanácsülés feladata volt gondoskodni a helyettesítésekről, a nem kötelező speciálkollégiumok tartásáról és magántanárok kijelöléséről. Döntött a tanácsülés a tanulók tandíjmentessége ügyében, a tanév végén felülvizsgálták a tandíj behajtását és kezelését. Megtárgyalták a vizsgák tapasztalatait, és a felmerült kívánalmakat felterjesztették a minisztériumhoz. A rendes és rendkívüli tanárok kötelesek voltak hetenként legalább tíz órát tanítani, ha pedig a szaktárgyukra kiszabott idő nem érte el a heti tíz óra átlagot, a hiányzó órákat speciálkollégiumokkal kellett kitölteniük. Minden tanárnak kötelessége volt időnként egy órában valamely speciális tárgyból ingyenes kollégiumot tartani.

Akadémiai hitszónokok

Az akadémiára a hitszónokokat a győri egyházmegye püspöke jelölte ki, és a vallás-és közoktatásügyi miniszter erősítette meg a kinevezést. A következő személyek voltak hitszónokok a Győri Kir. Jogakadémián:

Steiner Fülöp	1867. október-1869. április
Kiss Ignác dr.	1869. május-1871
Kurcsy János	1871-1872
Holdházy János	1872-1877
Balits Antal	1877-1892

Feladatuk volt az iskolaév elején a Veni Sanctéval, az év végén Te Deummal kapcsolatos ünnepi misét, az iskolaév alatt pedig vásár- és ünnepnapokon szentmisét és szentbeszédet mondani az akadémiai ifjúság számára.

Az akadémiai pedellus (írnok)

Az akadémiai igazgató meghallgatása után a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezte ki a pedellust. A pedellus feladata volt az igazgatói iratok és kiadványok másolása, a tanszerekre való felügyelés és az intézet ügyeinek intézése.

Az Győri Kir. Jogakadémia pedellusai voltak: Csákos György 1867. szeptemberétől 1868. június 1-ig; Csoma József 1868. június 25-étől 1876. június 30-ig; Méry József 1876. szeptember 13-ától 1878. december 16-áig, haláláig; Kázméry Tivadar 1879. május 12-étől az akadémia megszűntetéséig.

A JOGAKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Az 1848-ban a megszüntetett akadémia könyvtára a győri bencés gimnázium kezelésébe került. A jogakadémia visszaállítása után a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1868. február 8-án kelt rendeletével felszólította az akadémia igazgatóságát, hogy a bencés gimnáziumtól szerezze vissza a könyvtárat. A gimnázium igazgatója a rendeletnek megfelelően, 1868. február 27-én átadta a jogakadémia számára a 468 munkából, 798 kötetből álló bibliotékát. A minisztérium ezer forint összegű könyvtári segélydíjat juttatott a könyvtárnak, valamint a 420 forintnyi rendes könyvtári átalány és a joghallgatóktól szedett könyvtárhatalmas díj egy részéből 161 munkát szereztek be. Az első tanév végén már 1082 kötet volt a bibliotékában.

A könyvtár gyarapításához a későbbiek folyamán hozzájárult dr. Kautz Gusztáv akadémiai igazgató is, 1872 szeptemberében 126 kötetet adományozott a könyvtárnak. Hozzájárultak a könyvtári állomány növeléséhez a magyar minisztériumok, a Magyar Tudományos Akadémia, az Országos Statisztikai Hivatal és a Magyar Országgyűlés képviselőháza által megküldött kiadványok.

A könyvtárat a tanárok és a joghallgatók használhatták. A könyvtárnak két helyisége volt, az egyik olvasóteremként is szolgált. A könyvtárhoz tartozó bizottság eleinte a tanársegédi álláshoz volt kötve, 1874/1875-től a tanári testület egyik tagja volt a könyvtáros, akit a tanári kar meghallgatása mellett a miniszter bízott meg.

A Győri Kir. Jogakadémia könyvtárának állapota 1884. december 31-én: 1884-ben a könyvtár két szobából állt és már külön olvasóterme volt.^[6] A könyvtárhoz tartozó bizottság vezetője dr. Hajda Mihály jogakadémiai tanár látta el, évi jutalom díja 210 forint volt. A könyvvásárlásra fordított összeg 1884-ben 445 forint volt. A könyvvásárlásra fenntartott állandó alap felhasználásáról a tanári kar határozatban intézkedett. Nyomtatott könyvjegyzéke nem volt a könyvtárnak, egy főkönyvbe jegyezték fel a gyarapodást. A könyvek száma 1884-ben 2739 mű volt, 6154 kötetben.

Bölcsészeti könyv 138 mű 187 kötetben és 35 füzet, történelmi és földrajzi könyv 419 mű 768 kötetben és 410 füzet, államtudományi, nemzetgazdasági, statisztikai és politikai könyv 1864 mű 2670 kötetben és 970 füzet, enciklopédikus művek 132 mű 231 kötetben és 561 füzet, míg 4 hírlapnak összesen 24 évfolyama, valamint ún. vegyes művek 182 darab 61 kötetben és 237 füzet.

A felsorolt könyvek közt

magyar nyelvű	1104 mű
német nyelvű	1168 mű
francia nyelvű	78 mű
angol nyelvű	10 mű
latin nyelvű	370 mű
más vagy kettős nyelvű	9 mű volt.

[6] Németh Ambrus: *A Győri Királyi Jogakadémia története 1867-től 1892-ig*, Győregyházmegyei Könyvnyomdája, 1915, 152.

A könyvtárban kétkötetnyi kézirat volt, 4 darab térkép, és egy szobor. 1884-ben a könyvtár állománya ajándékozás folytán 40 művel gyarapodott, vétel által 106 művel. A könyvtárból 1884-ben 44 olvasó, 970 művet kölcsönzött ki, 9 tanár 850 művet kölcsönzött, míg 35 joghallgató 120 művet vitt ki a könyvtárból. A jogakadémia könyvtárának nevezetes adakozói és gyarapítói ezen évben: a Magyar Tudományos Akadémia, az Országgyűlés főrendi és képviselőháza, az Országos Statisztikai Hivatal, az esztergomi bíboros, a gróf Károlyi család, a Győr Társaság, a tanári kar tagjai és a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium.

AZ AKADÉMIA NÉPESSÉGI, VALLÁSI, NYELVI ÉS NEMZETISÉGI HELYZETE

A győri jogakadémiának az első esztendőben csak egy évfolyama volt, a tanulók száma alig haladta meg az ötven főt. A tanulók alacsony számát magyarázza az a tény, hogy általában az intézetek megnyitásakor csak az idő múltával és a bizalom erősödésével növekedett a létszám. Az okok között lehet még Győr város drágasága, a lakás- és élelmiszerhiány is. 1870-től növekedett a hallgatói létszám, mert a magántanulók száma korlátlan lehetett. A legmagasabb összlétszám az 1873–74-es tanévben volt. 1874–75-ben jelentősen csökkent a tanulók száma, leginkább a magántanulás megszűntetése miatt. Az akadémiát leginkább Győr, Sopron, Komárom, Veszprém, Zala, Vas és Somogy vármegyék ifjúsága választotta. A Dunántúllal határos távoli megyékből is jöttek diákok, valamint nagy számban találhatunk horvát anyanyelvű tanulókat és osztrák, főként előkelő családokból származó fiatalokat is.

A Győri Kir. Jogakadémián tanulók száma 1867-1874 között

TANÉV	TANFOLYAM	FÉLÉV VÉGÉN	TANULÓ			
			RENDES	RENDKÍVÜLI	MAGÁN-TANULÓ	ÖSSZESEN
1867/68.	I. év	I. félév	43	1	9	53
		II. félév	36	1	15	52
1868/69.	I. év	I. félév	21	2	16	39
		II. félév	29	1	23	53
	II. év	I. félév	26	-	6	32
		II. félév	32	-	9	41

1869/70.	I. év	I. félév	33	1	7	41
		II. félév	30	-	14	44
	II. év	I. félév	21	-	8	29
		II. félév	18	-	10	28
	III. év	I. félév	22	-	5	27
		II. félév	19	-	13	32
1870/71.	I. év	I. félév	41	6	14	61
		II. félév	37	-	14	51
	II. év	I. félév	28	-	10	38
		II. félév	25	-	10	35
	III. év	I. félév	16	-	10	26
		II. félév	14	-	11	25
1871/72.	I. év	I. félév	46	4	17	67
		II. félév	43	3	18	64
	II. év	I. félév	33	-	10	43
		II. félév	30	-	12	42
	III. év	I. félév	20	-	16	36
		II. félév	15	-	17	32
1872/73.	I. év	I. félév	21	5	30	56
		II. félév	23	1	33	57
	II. év	I. félév	32	-	20	52
		II. félév	31	-	24	55
	III. év	I. félév	25	-	20	45
		II. félév	23	-	27	50
1873/74.	I. év	I. félév	18	3	15	36
		II. félév	21	1	37	59
	II. év	I. félév	17	-	8	25
		II. félév	19	-	18	37
	III. év	I. félév	30	-	7	37
		II. félév	22	-	31	53

ÖSZTÖNDÍJAK A JOGAKADÉMIÁN

A győri jogakadémiához két ösztöndíj-alapítvány tartozott:

1. Király József pécsi püspök alapítványa

Király József 1814-ben, majd 1819-ben ösztöndíj-alapítványt tett a Komárom megyei nemes ifjak számára. Azok számára volt elérhető, akik a komáromi bencés gimnáziumban tanultak, a felsőbb osztályokat a győri bencéséknél végezték, majd jogi tanulmányaikat szintén Győr városában abszolvták. A bencés rend főapátja az ösztöndíj adományozója, a komáromi gimnázium igazgatója az alapítványigazgató volt.

Miután 1848-ban az akadémia jogi tagozata megszűnt, 1867-ig a pesti egyetemen végezheték tanulmányaikat az ösztöndíjas hallgatók. A jogakadémia újraindulásakor, 1867-ben Kelemen Krizosztom pannonhalmi főapát, mint az ösztöndíj adományozója úgy rendelkezett, hogy a nevezett ifjak ismét Győrött tartoznak jogi tanulmányaikat végezni.

2. König Károly-féle ösztöndíj alapítvány

König Károly győri kereskedő 1868. július 18-án élete tartalmára száz forint összeget tűzött ki az akadémia tanulói számára, hogy a tanári testület a három legjelesebb tanulót terjessze fel az adományozó felé, aki maga jelöli ki, hogy ki nyerje el az ösztöndíjat.

A JOGAKADÉMIA TANULMÁNYI RENDSZERE

A tanulmányi rendszer a magyarországi jogakadémiák és joglíceumok számára 1867. július 19-ikén 750. és 1867. szeptember 16-án 803. sz. alatt kiadott miniszteri rendeletekhez igazodott. Ezen rendeletek szerint a jogakadémiai tanulmányok elvégzése három évet vett igénybe. Az iskolaév október elején kezdődött és július végén fejeződött be. Minden iskolaév két szemeszterből állt.

A téli szemeszter október elejétől február végéig tartott. Az előadások hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton voltak. Vasárnap és csütörtök szünetnapok voltak. Egyéb szünetnapok: a karácsonyi és az újévi, három húshagyónapi, a húsvéti, a szokásos félévi, a novemberi és az úrnapi győri vásárok napja és a május 1-jén engedélyezett szünetek. Fordultak elő rendkívüli szünetek is, mint például a király névnapja, magas rangú személyek halálesete vagy örömmünnepe alkalmával. A nyári szünet ideje augusztus és szeptember volt.

Az első évi tanfolyamban, a téli félévben, a következő tantárgyak voltak:

1. jog- és államtudományok enciklopédiája és észjog, heti 5 óra
2. magyar állam- és jogtörténelem, heti 8 óra
3. római jog és történelem, heti 6 óra

Az első éves tanfolyamban, a nyári félév tantárgyai:

1. észjog, heti 5 óra
2. római jog, heti 6 óra
3. magyar közjog, heti 7 óra

A második évi tanfolyam téli félévében:

1. egyházjog, heti 4 óra
2. büntetőjog, heti 5 óra
3. politikai (állam-) tudományok, heti 4 óra
4. magyar magánjog, heti 6 óra

A második évi tanfolyam nyári félévében:

1. egyházjog, heti 4 óra
2. büntetőjog, heti 4 óra
3. politikai (állam-) tudományok, heti 8 óra
4. magyar magánjog, heti 4 óra

A harmadik évi tanfolyam téli félévében:

1. közigazgatási törvények, heti 3 óra
2. magyar peres és peren kívüli eljárás, heti 4 óra
(polgári eljárás, perrendtartás, törvénykezés)
3. Ausztria és Magyarország statisztikája, heti 6 óra
4. osztrák polgári jog, heti 5 óra
(törvénykönyv)
5. váltó- és kereskedelmi jog, heti 3 óra

A harmadik évi tanfolyam nyári félévében:

1. pénzügyi törvények, heti 3 óra
2. magyar peres és peren kívüli eljárás, heti 5 óra
3. Ausztria és Magyarország statisztikája, heti 4 óra
4. bányajog, heti 3 óra
5. osztrák polgári jog, heti 5 óra

A kötelező tantárgyak mellett voltak rendkívüli tantárgyak is. 1870-től elrendelte a minisztérium, hogy a törvényszéki orvostant is tanítsanak a jogakadémiákon.

JOGAKADÉMIAI VIZSGÁK

A vizsgák az 1867-iki és az 1868. január 31-i miniszteri rendeletek alapján történtek. A szóbeli vizsgákat írásbeli vizsga előzte meg. A magántanulók külön tettek vizsgákat. Az egy félévig tanított tantárgyakból az adott félév végén; amíg a két féléven át tanított tantárgyakból csak a második félév végén kellett számot adniuk tudásukról.

A vizsgákon elnöklő személy mindig az akadémiai igazgató volt. Minthogy azonban az igazgató elfoglaltsága vagy a vizsgák száma miatt egymaga nem teljesíthette kötelességét, ezért a tanárok helyettesítették. A vizsgák eredményéről 1869-ig minden tantárgyból külön bizonyítványt adtak ki. 1869-től a miniszter elrendelte, hogy minden tantárgyból a kapott jegyet egy kollektív bizonyítványban adja ki a jogakadémia. A tanulmányi jegyek fokozatai: kitűnő, jeles,

elsőrendű, másodrendű lehetett. A magaviseleti jegyek: példaszerű, jó, törvénytörő, nem törvénytörő volt. A szorgalmi jegyek fokozatai: ernyedetlen, kellő, csekély, semmi.

Az 1871/1872 tanévtől a tanulók a bizonyítvány helyett ún. leckekönyvet kaptak. Minden oldalán egy-egy félév adatai voltak. Az indexbe (leckekönyv) belekerültek a hallgató tantárgyai, az előadó tanárok nevei, az órák száma, a tantárgy hallgatására való jelentkezés ideje, a tandíj befizetésének nyugtázása, vagy a tandíjmentesség alóli felmentés jelzése. A leckekönyvbe mindezek mellé került a joghallgató félévi szorgalmi, erkölcsi és tanulmányi érdemjegyei. A bizonyítványon kívül a tanulók az összes, háromévi munkájukról külön végbizonyítványt (abszolutóriumot) kaptak, ha minden kötelezettségüknek eleget tettek.